Hoe zien inwoners de toekomst van hun kern?

Reflecteren op de gebiedsvisie voor stadjes en dorpen in de gemeente Oss

In gesprek met inwoners van de gemeente Oss

Gemeente Oss

OPINIE PIJLERS
in gesprek met bewoners

Hoe zien inwoners de toekomst van hun kern?

Reflecteren op de gebiedsvisie voor stadjes en dorpen in de gemeente Oss

Hoe zien inwoners de toekomst van hun kern?
Reflecteren op de gebiedsvisie voor stadjes en dorpen in de gemeente Oss

Onderzoeksbureau Opiniepijlers, oktober/november 2022
In opdracht van de gemeente Oss
Samenstelling Reinder Boeve en Frank Bolder
Interviews Tessa Ariaans, Hans Teunissen, Fred Eggink, Gytha van der Veer, Maurice Doppen, Lyan van Vliet, Elsbeth Lelieveld, Reinder Boeve
Graphics, ontwerp en opmaak Louman & Friso ontwerpbureau

Disclaimer Uitspraken, conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd op gesprekken met respondenten. Feiten, aantallen en cijfers zijn verwerkt zoals ze zijn genoemd in deze gesprekken en niet verder getoetst.

Leeswijzer diagrammen Bij een deel van de vragen kon gekozen worden uit meerdere antwoorden. In dat geval kan het percentage hoger zijn dan 100 procent.

Gemeente Oss

Opiniepijlers
in gesprek met bewoners

Inhoud

1. Managementsamenvatting 6
2. Beschrijving van de werkwijze 9
3. Waardering woonomgeving 12
4. Gemeenschapszin en leefbaarheid 16
5. Uitdieping van de thema’s 23
6. Eigen initiatief en de rol van de gemeente 34
7. Algemene gegevens/spreiding respondenten 40
8. Gesprekken met jongeren 42
9. Bewonersbijeenkomsten 44
10. Verantwoording 48

Bijlagen 51

1

Managementsamenvatting

Hoe zien inwoners van de dorpen en stadjes in de gemeente Oss de toekomst van hun woonplaats? Herkennen inwoners zich in het beeld dat de concept-gebiedsvisie van de gemeente schetst over de nieuwe ontwikkelingen in de kleine kernen? Hoe kijken ze aan tegen onderwerpen als leefbaarheid, gezondheid en ontmoeten? Wat vinden inwoners belangrijk bij thema's als wonen, ondernemen, voorzieningen, mobiliteit, duurzaamheid, natuur, erfgoed? Hierover spraken we in oktober 2022 met 258 inwoners uit 15 kernen van de gemeente Oss. Een maand later gingen nog eens 120 inwoners tijdens bewonersbijeenkomsten met elkaar en de gemeente in dialoog.

Mooi wonen

Het is mooi wonen in de kleine kernen rond Oss. Daarover is iedereen het eens die wij spreken in Geffen, Maren-Kessel, Lith, Lithoijen, Haren, Oijen, Megen, Herpen, Deursen-Dennenburg en Ravenstein. De dorpen en stadjes zijn landelijk gelegen en hebben ieder hun eigen karakter. Je woont er rustig in aanlokkelijk groen. Van oudsher is het sociale weefsel sterk. Mensen kunnen bij elkaar terecht. Het dorpsleven is, voor wie de reuring opzoekt, verre van bedaard en saai. In de dorpen en stadjes is men gewend van alles te organiseren, al dan niet in verenigingsverband.

Kwetsbaar weefsel

Je kunt je afvragen of dat maatschappelijk weefsel sterk genoeg is voor de komende tijd. Voor nieuwe uitdagingen - de energietransitie, zelfredzaamheid in de zorg, klimaatadaptie - doet de overheid een sterk beroep op de samenleving. Ondertussen blijken dorpsgemeenschappen, hoe hecht ook, kwetsbaar. De vergrijzing werkt hier door, en ook de schokken van de energiecrisis, corona en inflatie laten zich voelen in de kleine kernen. Verenigingen hebben moeite genoeg vrijwilligers te vinden. Winkels kunnen het niet bolwerken en moeten sluiten. Traditionele evenementen als een jaarmarkt kon door covid een paar jaar niet doorgaan maar - zo hoorden we tijdens een van de bewonersbijeenkomsten - keert ook niet terug op de jaarkalender.

Herkenning

Inwoners constateren die veranderingen zelf, en zien ook wat de diepere oorzaken zijn. Voor een deel is het een kwestie van economie. Een vervoersmaatschappij neemt de belbuslijn over van vrijwilligers maar deze blijkt commercieel niet te handhaven, een dorpswinkeltje kan maar moeilijk opboksen tegen de webshops. Andere oorzaken liggen meer in beleidskeuzes. Dorpsjeugd trekt weg naar grotere plaatsen waar wel starterswoningen zijn. Dat heeft diepe impact op bijvoorbeeld de dorpsschool, de middenstand en het verenigingsleven.

Meer woningen

Een deel van de oplossing ligt, zo vinden inwoners, in meer woningen. Met maatwerk in nieuwbouw kan de jongere generatie toch een plek vinden in het eigen dorp. Voor ouderen is een breder aanbod van voor hen geschikte huizen ook prettig: zij kunnen blijven wonen in hun vertrouwde omgeving, tussen oude bekenden. Op die manier ontstaat doorstroming, en blijven dorpen vitaal en aantrekkelijk als vestigingsplaats.

Dilemma's

Inwoners zien ook dat hier meteen een paar dilemma's opdoemen. Ze geven aan dat nieuwbouw in potentie het karakter van de oude kern aantast. En hoe kun je, vragen sommigen zich af, nieuwe woningen 'reserveren' voor de eigen bevolking? Is dat wel helemaal ethisch verantwoord? Zij zien dat je 'import' niet een mooie woonplek kunt ontzeggen, bovendien dragen ook 'mensen van buiten' vaak actief bij aan het dorpsleven.

Maatschappelijke innovatie

Een ander deel van de oplossing is maatschappelijk innoveren. De energie om dingen samen op te pakken ís er in de kernen. Deels moet dit nog verder groeien, al gebeurt er op verschillende terreinen al best veel. Bewoners stappen samen in een Collectief Particulier Opdrachtgeverschap voor nieuwbouw. Sportverenigingen fuseren of richten een overkoepelende stichting op, die belangen behartigt en de zaken regelt voor verschillende clubs. Dorpsraden zijn aan de slag gegaan met opwek van energie, bijvoorbeeld via zonnepanelen in de geluidswal langs de A50.

Rol van de gemeente

Wij zien dus zeker dat er energie is voor een nieuwe fase voor de dorpen en stadjes van Oss, met nieuwe manieren van samenwerking. We constateren ook dat de rol van de gemeente hierin wezenlijk is. Inwoners zien dat samenwerking met de gemeente belangrijk is. Deze kan informeren en ondersteunen, en zo bewonersinitiatieven een zetje geven. Dus niet het initiatief overnemen, maar informeren, de weg wijzen en ruimte laten voor eigen ideeën. Inwoners hebben vooraf vaak wel verwachtingen wat de gemeente wil of kan doen om te helpen. Terwijl er bijvoorbeeld lang niet altijd financiering, beleidsruimte of ambtelijke ondersteuning is. Het is belangrijk dat inwoners hiervan op de hoogte zijn.

2

Inleiding
Beschrijving van de werkwijze

Ons onderzoek bestond uit twee delen: een campertour voor de straatgesprekken en een serie bewonersbijeenkomsten. Onze campertour ging van start met publicaties in lokale media en aankondigingen van de straatgesprekken via de (online) kanalen van de gemeente. Deze wezen op onze aanwezigheid gedurende negen dagen medio oktober in acht kernen van Oss. Onze omgebouwde camper deed dienst als informatie- en discussiebus. In grotere plaatsen als Geffen en Lith zijn we enkele dagen met de camper geweest, in een klein dorp als Deursen-Dennenburg een halve dag. Zodoende hebben we inwoners uit vijftien kernen gesproken. We hebben inwoners uit elk dorpencluster van de gemeente kunnen spreken. Al met al is er een goede dekking bereikt en kregen we een goed beeld van de meningen en ervaringen in de hele gemeente.

Dicht bij huis

De straatgesprekken begonnen met onderwerpen dicht bij huis, zoals hun waardering van de eigen woonomgeving. Omdat we inwoners in hun vertrouwde eigen omgeving spreken, vertellen zij over het algemeen vrijuit en zonder reserves over hun dorp of stadje en wat hen hierbij na aan het hart ligt. Aan de hand van een gespreksleidraad bespraken we met hen hoe het gesteld is met de leefbaarheid en cohesie in hun dorp en de rol van henzelf, hun buurt en de gemeente hierin. Daarna bespraken we

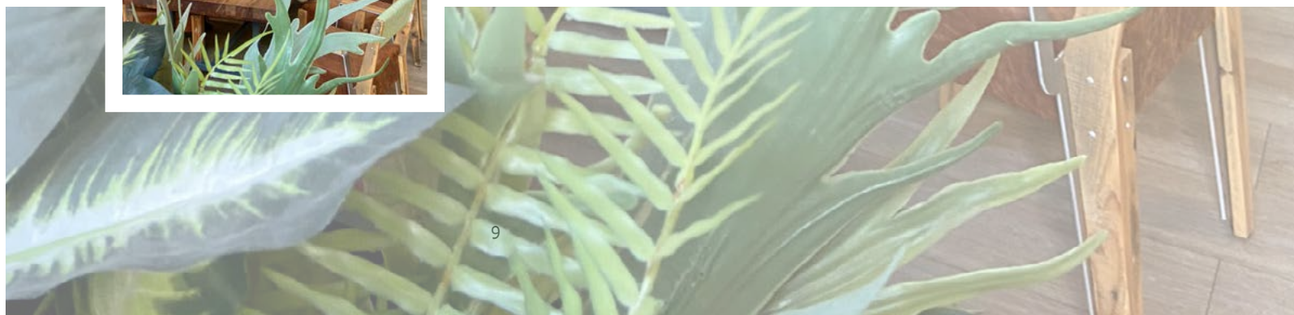

met respondenten 2 van de 7 thema's uit de concept-gebiedsvisie. Ze konden kiezen uit wonen, ondernemen, voorzieningen, mobiliteit, duurzaamheid, natuur, erfgoed. Onze interviewers bespraken met hen kort het thema en legden de belangrijkste dilemma's voor.

In gesprek met jongeren

Een deel van de gesprekken met inwoners hebben we via sportclubs en een culturele vereniging georganiseerd. Hier hebben we gesproken met jongeren. Het ging om 48 jongeren in Geffen, Lith en Ravenstein. Deze doelgroep is, zo leert de ervaring, met de at random aanpak via straatgesprekken minder eenvoudig te bereiken. Na afspraken met hun vereniging hebben we deze jongere inwoners opgezocht bij voetbaltrainingen en een toneelavond.

Reflectie en kennisuitwisseling

Via de interviews namen inwoners kennis van de gebiedsvisie en konden ze reflecteren op de inhoud ervan. Naast die informatie-uitwisseling leverden de gesprekken aanknopingspunten op voor verder gaande participatie en het tot stand brengen van initiatieven vanuit de kernen. Inwoners spraken met trots over hun dorp of stadje. Ze toonden zich enthousiast over het onderzoek en bleken zeer bereid om ervaringen te delen.

Vervolg: bewonersbijeenkomsten

Ruim de helft van de respondenten liet contactgegevens achter. Deze inwoners wilden op de hoogte blijven van het onderzoek en/of meedoen aan één van de vijf bewonersbijeenkomsten. Deze zijn in november georganiseerd, enkele weken na de straatgesprekken. Tijdens deze avonden zijn de voorlopige

Gebiedsvisie gemeente Oss inleiding, werkwijze

resultaten van het onderzoek met inwoners gedeeld, achtereenvolgens in Herpen, Megen, Lith, Geffen en Ravenstein. De bijeenkomsten dienden ook voor discussie en uitwisseling van ideeën. Zo zijn er bewonersinitiatieven gepresenteerd en spraken inwoners met de gemeente over wat er nodig is om zulke initiatieven verder te helpen en de onderlinge samenwerking tussen de kernen en de gemeente verder te verbeteren.

De straatinterviews leverden een veelheid aan antwoorden, opmerkingen en suggesties op. Deze hebben we gerubriceerd en geclusterd. De straatinterviews werken we vanaf hoofdstuk 3 verder uit langs vier lijnen:

- waardering woonomgeving
- leefbaarheid, ontmoeting en gezondheid
- uitdieping van de thema's
- eigen initiatief en de rol van de gemeente

We presenteren statistische informatie in de vorm van graphics en diagrammen. Exemplarische uitspraken geven we weer als citaat. Naast deze resultaten geven we de grote lijnen weer van de gesprekken met jongeren. Tenslotte beschrijven we de rode draad van de dialoog met en tussen inwoners tijdens de bijeenkomsten. Verslagen hiervan zijn in de bijlage opgenomen.

Al met al ontstond er een compleet, betrouwbaar beeld van wat inwoners belangrijk vinden voor de toekomst van hun kern in de gemeente Oss, hun eigen rol hierin en wat ze verwachten van de gemeente. We denken dat dit onderzoek bruikbare bouwstenen levert voor de gebiedsvisie, de Omgevingsvisie en toekomstig gemeentelijke beleid.

3 Resultaten
Waardering woonomgeving

3.1 Inleiding

Hoe ervaren inwoners hun woonomgeving? Welke voordelen zien ze en zijn er ook nadelen aan de plek waar ze wonen? Het gesprek hierover begonnen we door te vragen naar een waarderingscijfer. Het gemiddelde cijfer blijkt hoog. Van de respondenten geeft bijna 80 procent een 8 of hoger. Drie op de tien waardeert de eigen woonplaats met een 9 of 10. En slechts een enkeling geeft een cijfer lager dan 6. Dit strookt met de constatering in de gebiedsvisie dat inwoners van de dorpen en stadjes bij Oss over het algemeen tevreden zijn met hun woonplek.

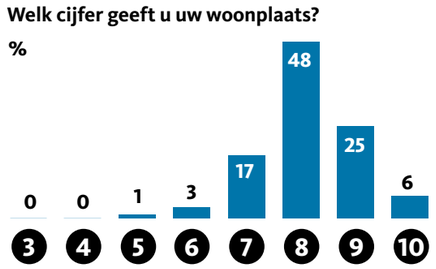

3.2 Pluspunten

We legden vijf korte beschrijvingen voor om de pluspunten te peilen van de woonomgeving van respondenten. Zeven op de tien respondenten zien de rust als pluspunt, terwijl ruim de helft het eigen dorp of stadje ‘een fijne plek met veel groen’ noemt.

Dat hun woonplaats een veilige omgeving biedt, is ook iets wat veel mensen als positief punt noemen (iets minder dan de helft). Ongeveer 3 op de 10 vinden dat er ‘genoeg te doen’ is. Het voorzieningenniveau blijft achter als het gaat om pluspunten. Inwoners dragen ook zelf pluspunten aan. Daarbij zijn de dorpse sfeer, de gemoedelijkheid, de gezelligheid, de saamhorigheid en gemeenschapszin de gemene delers. De mooie omgeving, de natuur en de cultuurhistorie zijn ook kenmerken die vaker genoemd worden.

CITATEN

- **De sfeer is hier goed, het is gezellig in Geffen. Iedereen kent elkaar.**
- **We letten een beetje op elkaar als buren, en we drinken samen koffie.**
- **Er is hier in Megen een rijk verenigingsleven, met veel activiteiten in gemeenschapscentrum Acropolis.**
- **Je hebt de rust in Ravenstein, de drukte kun je altijd opzoeken. Er is historie, en er is een hechte gemeenschap.**
- **Ik heb heel lang in Oss gewoond en in dit dorp heb ik eindelijk een mooi plekje gevonden waar ik écht rust vind.**

Wat zijn de minpunten?

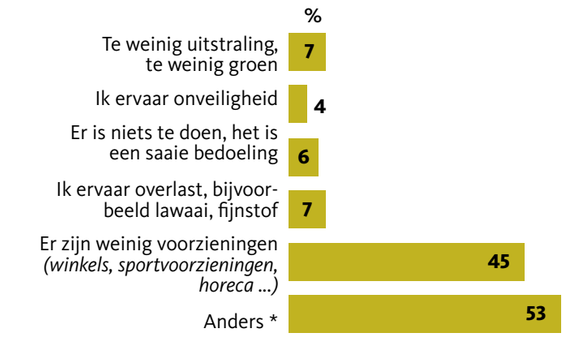

3.3 Minpunten

De mogelijke minpunten die we voorlegden, riepen veel minder herkenning op. Het meestgenoemde nadeel is het ervaren voorzieningenniveau (zoals winkels, sportvoorzieningen, horeca) in de kleine kernen. Overlast of onveiligheid, of een teveel aan rust is voor een beperkt deel van de respondenten een minpunt. Als inwoners zelf minpunten aandragen, komen ze vooral met winkels die ze specifiek missen in hun dorp, te weinig voorzieningen voor de jeugd, het woningtekort, hard rijdend verkeer door het dorp, gebrekkig onderhoud aan stoepen en gemeentegroen en gebrek aan openbaar vervoer. Enkele inwoners spreken zich uit over afnemende gemeenschapszin of juist de nadelen van een klein dorp: deze personen ‘komen er niet tussen’ en noemen het ‘geroddel’.

CITATEN

- **Vroeger deed ik aan meer dingen mee, het dorpse gevoel was toen sterker.**
- **De bereikbaarheid van Macharen is matig, de buurtbus moet een enorme omweg maken via Oijen. Dat kan praktischer.**
- **Ik ervaar onveiligheid omdat het éénrichtingsverkeer bij mijn huis niet wordt gehandhaafd. Ook is er teveel verkeer op de Mr. van Coothstraat en dat rijdt te hard. Je zou boa's met camera's als steekproef kunnen laten filmen.**
- **Er zijn te weinig stoepen en er wordt ook nog eens vaak geparkeerd op de weinige trottoirs die er zijn.**
- **Pinnen kan niet op zaterdag en zondag en er zijn hier weinig winkels, als je geen auto hebt is het heel lastig.**

3.4 Wat inwoners willen behouden of beschermen in hun woonomgeving

We hebben de waardering van inwoners voor hun woonomgeving ook gepeild door te vragen naar wat zij graag willen behouden of beter beschermen in die omgeving. Hierbij gaven we aan dat dit een gebouw of iets anders in de fysieke ruimte kon zijn, maar ook een gebruik of initiatief. Inwoners noemen een veelvoud aan gebouwen en plekken, zoals monumenten (historische gebouwen, kerken, kiosk op het plein) en het groen in en om het dorp (bijzondere bomen, wandelpaden, natuurgebieden). Daarnaast noemen velen belangrijke voorzieningen zoals dorpshuizen, ontmoetingsruimten, café’s en winkels. Immateriële zaken die mensen noemen zijn de gemeenschapszin, het dorpsgevoel, het verenigingsleven.

CITATEN

- **Hoe klein het dorp ook is, we hebben wel een basisschool en een kerk: die moeten blijven.**
- **Het kapelleke van Dennenburg, dat zal altijd blijven.**
- **Nou, dan kom ik toch weer op het gemeenschapshuis. Dat moet zeker behouden blijven, maar wel opgeknapt worden.**
- **We moeten waken dat het dorpse gevoel blijft en dat we niet te veel verstedelijken.**
- **De sfeer van Haren! Als er teveel import komt verdwijnt de sfeer, zoals in Megen. Dat moet in Haren niet gebeuren.**

4

Resultaten
Gemeenschapszin en leefbaarheid

4.1 Inleiding

Inwoners van de dorpen en stadjes zijn over het algemeen zeer positief over hun woonplaats, zagen we in hoofdstuk 3. Gemeenschapszin is een van de veelgenoemde pluspunten. Wat houdt dit voor inwoners in? Wat doen of hebben ze wel samen met buren en wat niet? Hoe kijken ze naar de leefbaarheid van hun dorp of stadje? Wat vinden ze van de mogelijkheden om te bewegen en te ontmoeten, en de organisatie van de zorg? Leefbaarheid, gezondheid en beweging vormen ook een rode draad in de gebiedsvisie voor de kleine kernen van Oss. Hierover stelden we 10 vragen.

4.2 Gemeenschapszin in de praktijk

Een overgrote meerderheid van de respondenten geeft aan dat inwoners in hun woonplaats samen eigen activiteiten organiseren of aanpakken, waarbij 85 procent zegt dat dit op regelmatige basis gebeurt. Als respondenten zeggen dat ze in een hechte gemeenschap wonen, wat houdt dit in het dagelijks leven dan in? Om daar een indruk van te krijgen, vroegen we of mensen met andere inwoners samen ‘dingen doen’, met daarbij de keus uit vijf vaste categorieën. ‘We zorgen voor elkaar in de buurt’ riep de meeste herkenning op: driekwart van de respondenten koos in elk geval dit antwoord. Goede tweede is vrijwilligerswerk, een kleine 40 procent koos deze categorie. We hoorden wel regelmatig opmerkingen dat het niet altijd eenvoudig is om vrijwilligers te vinden. Geregeld samen in de buurt klussen

doen, bijvoorbeeld groenonderhoud, was een antwoord dat 1 op de 10 respondenten koos.

De minst gekozen categorieën hebben te maken met het samen oppakken van projecten zoals collectieve inkoop van zonnepanelen en het delen van materiële zaken, zoals een auto. Respondenten noemen bij deze vraag zelf nog specifieke activiteiten zoals een buurtfeest of -barbecue, of het samen organiseren van ‘gezellige activiteiten’, en daarnaast een kopje koffie drinken met elkaar. In hun toelichting noemen respondenten veelvuldig vrijwilligersorganisaties waarbij ze actief zijn en vooral ook de dorpshuizen die voor veel mensen een spil vormen in de gemeenschap. Natuurlijk zijn er ook inwoners die aangeven dat ze ‘op zichzelf’ zijn en weinig behoefte hebben aan gezamenlijke activiteiten.

Vindt u dat er in uw dorp/stadje genoeg dingen samen worden georganiseerd of aangepakt?

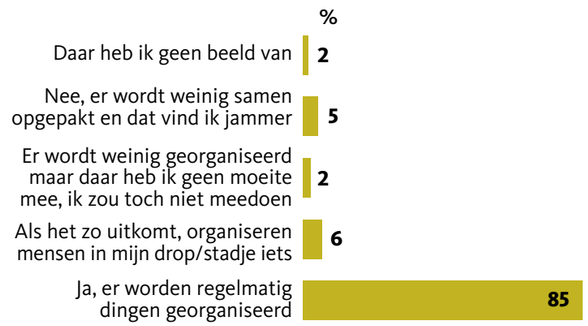

CITATEN

- **Ik woon nog niet zo lang in Megen, maar ik ben zo goed opgevangen. En nu repareer ik de tv bij mensen in mijn blok.**
- **Er gebeurt veel in het Hart van Oijen: de inloop, we eten samen, en sinds vandaag ook de Babbelmiddag.**
- **We zijn een klein dorp, iedereen kent elkaar in Demen en gaat ook goed met elkaar om. En als er nieuwe inwoners komen? Dan plaatsen we met z'n allen altijd een groot welkomstbord en maken we kennis met ze.**
- **Een keer in de maand hebben we in Haren een kookclub voor eenzame mensen. Daar zitten al 50 mensen bij. En als ik te veel boerenkool heb, zet ik dit op de dorpsapp. Dan kunnen ze het komen halen.**
- **We letten een beetje op elkaar in Lith, en we drinken samen koffie.**
- **Als mensen een paar dagen niet in het Slotje zijn geweest, dan gaan we kijken.**
- **Bij de school in Deursen-Dennenburg is er meteen een opstopping als auto's van twee kanten komen. Vandaar dat we in het dorp hebben afgesproken daar allemaal één richting op te rijden. Mooi toch? We hebben geen verkeersbord nodig hoor.**
- **Volgens mij is dit niet iets typisch Ravensteins, dorpsbewoners zorgen als vanzelf voor elkaar. In ieder geval let je een beetje op elkaar. We hebben ook een buurtapp.**
- **We gunnen elkaar dingen. Als een van de buren een feestje geeft, doet 'ie een briefje door de brievenbus. Je hebt begrip voor elkaar.**
- **Ik schenk één keer in de maand als vrijwilliger koffie in dorpshuis 't Slotje, maar verder voel ik de behoefte niet zo om met andere inwoners dingen te doen. Zoals we dat hier zeggen: ik ben erg op m'n eigen.**
- **We merken wel dat er in Haren een tekort aan vrijwilligers ontstaat.**

CITATEN

- **Ik hoor wel dat het steeds moeilijker en duurder wordt om iets te organiseren in Megen, met vergunningen, verzekeringen, moeilijk om vrijwilligers te krijgen.**
- **Bij ons in Lith zijn altijd vrijwilligers beschikbaar.**
- **Vroeger was er meer in Lith, de Maasfeesten, de Bakfietsraces. Nu zijn er alleen nog dingen voor de jongelui.**

4.3 Leefbaarheid: wat merken inwoners ervan en wat doen ze er zelf aan?

We vroegen inwoners hoe zij leefbaarheid ervaren. Wat betekent dit begrip voor respondenten? De meest herkenbare associaties zijn 'een veilige woonomgeving', dat je 'je thuis voelt in je woonplaats' en dat het er 'goed wonen' is. Respondenten gaven op deze drie punten het vaakst aan dat ze de leefbaarheid in die zin goed vinden. Bereikbaarheid ervaren inwoners in mindere mate als goed maar toch is de bereikbaarheid voor een ruime meerderheid goed tot uitstekend. Waarschijnlijk omdat inwoners in de meeste gevallen een auto bezitten.
De aanwezigheid van voldoende voorzieningen is voor respondenten minder herkenbaar als onderdeel van leefbaarheid. Bijna de helft kwalificeert het voorzieningenniveau als matig of onvoldoende. Het beeld is redelijk positief als we inzoomen op de zorg en hoe deze georganiseerd is: bijna 7 op de 10 respondenten noemt de zorg goed tot uitstekend. Er zijn voor het overgrote deel van de respondenten voldoende mogelijkheden voor beweging.
We vroegen inwoners om een toelichting en ook wat ze zelf doen om de leefbaarheid te vergroten. Bij dit laatste gaven mensen aan dat ze als vrijwilliger of lid van een vereniging proberen bij te dragen aan de leefbaarheid, dat ze actief meedoen aan activiteiten en bijeenkomsten, dat ze gewoon af en toe een praatje proberen te maken. Een enkeling probeert wat aan overlast, bijvoorbeeld van verkeer, te doen door mensen aan te spreken of aan de bel te trekken bij de gemeente.

Kunt u aangeven hoe u de leefbaarheid ervaart en wat u daarvan merkt?

Goed wonen

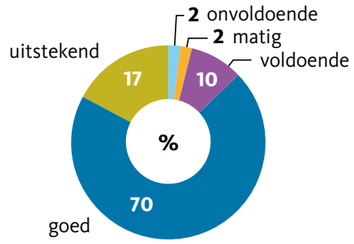

Bereikbaarheid

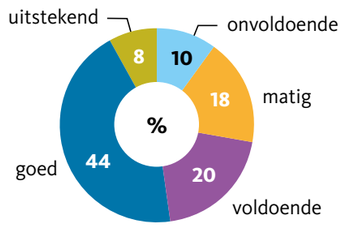

Veilige omgeving

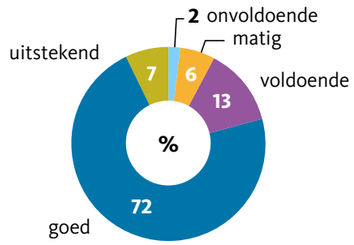

Je thuis voelen in je woonplaats

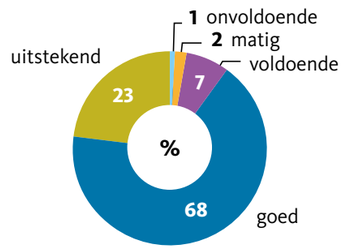

Voldoende voorzieningen

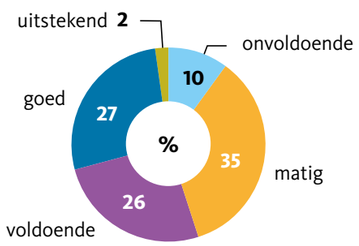

Even over gezondheid en zorg in uw omgeving. Is de zorg goed georganiseerd *(bijvoorbeeld huisartsenzorg, thuiszorg, eerste hulp)*?

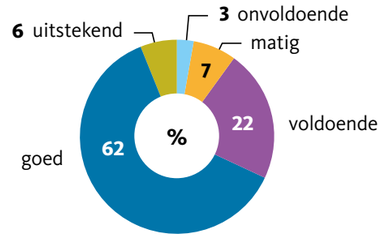

Zijn er voldoende mogelijkheden in uw omgeving voor beweging?

CITATEN

- **Er is geen winkel in Deursen-Dennenburg. Maar ik heb een auto, ik ben in vijf minuten in Ravenstein.**
- **De bereikbaarheid van Lith is slecht als je geen auto hebt.**
- **Ik bezoek altijd de buurtbijeenkomsten. Dat is niet alleen heel gezellig, maar ook goed voor de onderlinge verhoudingen.**
- **Ik woon hier al 30 jaar, maar de verkeersoverlast in Herpen is echt te erg. Wat ik kan doen om de leefbaarheid te vergroten? De gemeente bellen en schrijven over dat lawaai. Meer kan ik niet doen.**
- **Af en toe maak ik met mensen een praatje, om te horen wat er allemaal speelt in Ravenstein. Op die manier kun je beter anticiperen op dorpse zaken.**
- **Mensen aanspreken, die te hard rijden; daar ergeren veel mensen zich aan. Niet iedereen in Herpen durft daar wat van te zeggen, ik wel.**

4.4 Ontmoetingsplekken

Een ruime meerderheid vindt dat er voldoende ontmoetingsplekken zijn in de eigen woonomgeving. Inwoners associëren dit onderwerp vooral met dorpshuizen als Acropolis (Megen), De Snoeck (Lith) en Onder de Plag (gezamenlijk onderkomen voor Demen, Dieden, Deursen-Dennenburg en Neerlangel.) Van Vidi Reo in Ravenstein zeggen inwoners veelal dat ze het echt tijd vinden voor verbetering van die ontmoetingsplek.

Sommige respondenten noemen sportclubs, de buurtvereniging of de dorpsschool als ontmoetingsplek. Sommige inwoners van de kleinste kernen (Overlangel, Deursen-Dennenburg) missen een eigen ontmoetingsplek.

Vindt u dat er in uw omgeving voldoende ontmoetingsplekken zijn? Denk aan scholen, sportaccommodaties, winkels, wijkgebouwen, of plekken in de buitenlucht zoals dorpspleinen waar mensen samenkomen?

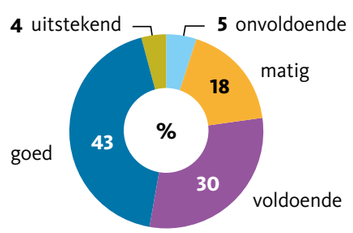

CITATEN

- **In Acropolis is van alles te doen.**
- **Er zijn voldoende ontmoetingsplekken ja. De mensen zoeken hier eigenlijk vooral elkaar op: even bij elkaar op de koffie of thee.**
- **We hebben een dorpshuis in Herpen waar het een en ander gebeurt en waar ook bijvoorbeeld Spaanse les wordt gegeven. Qua sporten kun je in de dorpsschool gymen en volleyballen.**
- **We hebben wel een dorpsplein in Deursen-Dennenburg, maar dat is het dan eigenlijk ook wel. Ja, en de basisschool natuurlijk.**
- **Er moet een buurtcentrum komen waar dingen georganiseerd kunnen worden. Vidi Reo is achterhaald en er wordt al veel te lang gekletst over wat daarmee moet gebeuren.**

5 Resultaten
Uitdieping van de thema's

5.1 Inleiding

In de concept-gebiedsvisie voor de dorpen en stadjes in de gemeente Oss staan zeven thema's centraal: wonen, ondernemen, voorzieningen, mobiliteit, milieu/duurzaamheid, groen/natuur/landschap en cultuur/erfgoed. Stuk voor stuk zijn het thema's die voor de toekomst van de kernen belangrijk zijn, en waarbij (mogelijk) belangrijke keuzes spelen. We introduceerden de zeven thema's bij alle respondenten en vroegen hen er twee te kiezen voor verdiepende vragen. Per besproken thema vond informatieoverdracht plaats: wat zijn kernpunten en dilemma's in de gebiedsvisie en hoe kijken inwoners hiernaar? Hiertoe legden we stellingen en open vragen voor. Wonen is het meestgekozen

Keuze uit zeven thema's *(maximaal 2)*

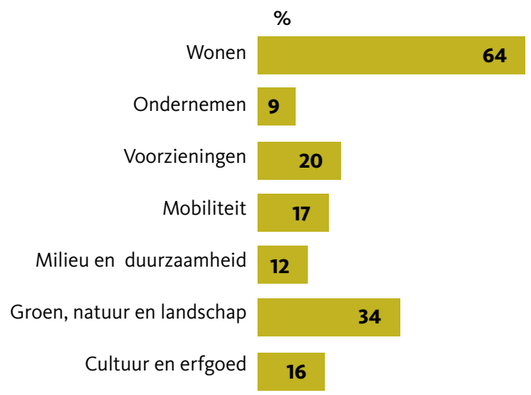

thema. Daarna volgen respectievelijk groen, voorzieningen, mobiliteit, cultuur en erfgoed, milieu en duurzaamheid, en als laatste ondernemen.

5.2 Wonen

Het tekort aan woningen voor starters en senioren is de meest-genoemde reden om te kiezen voor uitdieping van het thema wonen. Inwoners zien ook het verband tussen een florerend verenigingsleven en betaalbare nieuwbouw voor starters. Bij de introductie van dit thema schetsen we het voorbeeld over ouderen voor wie het lastig is om 'kleiner' te gaan wonen in eigen dorp en jongeren die geen eigen huis kunnen vinden. Bijna iedereen herkent dit als een probleem dat in de eigen woonomgeving speelt. Sommige respondenten vertellen over hun eigen zoektocht naar een seniorenwoning, of een zoon die geen woning kan vinden.

Inwoners uit alle kernen signaleren dus een tekort aan geschikte woningen. We vroegen ook of dorpsuitbreiding niet ten koste gaat van het karakter van de oude kern. Zolang nieuwbouw niet massaal gebeurt, geven respondenten merendeels aan, tast dit het bestaande dorp niet te zeer aan. Een beperkt aantal respondenten vindt de nood zo hoog dat dit flink bijbouwen rechtvaardigt. Een nog wat kleiner deel van de respondenten vindt dat het dorp of het stadje moet blijven zoals het is.

Stelling: Uitbreiding door nieuwbouw tast het karakter van de oude kern te veel aan.

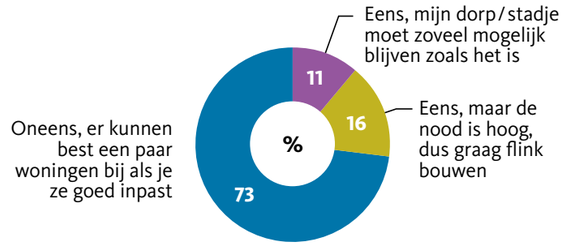

Stelling: Als we dorpen laten groeien, dan zoveel mogelijk alleen om in de eigen behoefte van de dorpen te voorzien.

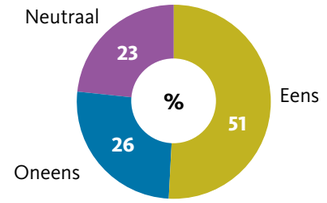

Stelling: De gemeente moet innovatieve plannen, zoals seniorenhofjes, woningsplitsing of tiny houses, veel meer stimuleren.

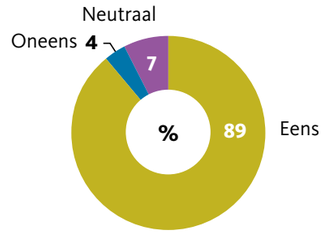

Stelling: Het is een goed idee als de gemeente eerder meewerkt aan iets grotere initiatieven zoals een seniorenhofje dan aan particuliere plannen *(voor een vrijstaande woning bijvoorbeeld).*

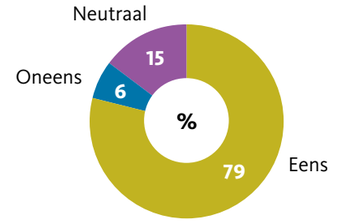

Stelling: De gemeente kan weinig meer doen dan beleid bepalen welke dorpen wel en welke niet kunnen uitbreiden, het is verder aan de inwoners/ondernemers om plannen te maken.

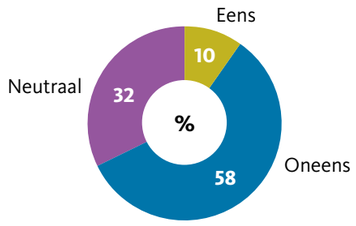

Is het een goed idee om nieuwe woningen vooral voor de eigen inwoners te bouwen? De helft van de respondenten bij wie we het thema wonen uitdiepten, was het hiermee eens. Daarnaast legt een meerderheid van de respondenten de bal bij de gemeente: die zou zich wat creatiever moeten opstellen om in de woningbehoefte te voorzien. Zo vindt ruim driekwart het een goed idee als de gemeente eerder meewerkt aan initiatieven zoals seniorenhofjes dan aan particuliere plannen zoals vrijstaande woningen. Een soortgelijk beeld zien we bij de stelling over het stimuleren van innovatieve plannen (seniorenhofjes, woningsplitsing, tiny houses).

CITATEN

- **Joh, dit soort verhalen hoor je doorlopend in Ravenstein. Zoals ik al zei: er wordt hier veel te weinig gebouwd. Sinds de herindeling wachten we al op nieuwe woningen. En al komen er per jaar een paar bij, het is absoluut niet genoeg.**
- **Mijn man is zes jaar geleden ziek geworden en in het begin ging het in ons huidige huis nog wel, maar we zouden eigenlijk gelijkvloers moeten wonen. Nou, daar zijn we al twee jaar mee bezig en er is niets te vinden. Dus ja, herkenbaar.**
- **Wij hebben zelf noodgedwongen een stukje aan onze woning bijgebouwd, zodat we alles op de begane vloer hebben. We hebben lang geaarzeld. Maar omdat we geen passende woonplek konden vinden, hebben we het op deze manier geregeld.**
- **De leefbaarheid staat in Overlangel op de tocht. Er zijn heel veel plannen, maar er wordt niet gebouwd.**
- **Als je veel geld hebt om te kopen, is er altijd wel wat te vinden hoor. Maar als het om sociale woningbouw gaat, is het aanbod gewoon te klein. Er lopen wel wat nieuwbouwprojecten, maar die zijn erg kleinschalig.**
- **Mensen vertrekken uit het dorp en dat heeft gevolgen voor de voorzieningen en dus de leefbaarheid.**
- **De gemeente moet inspelen op de behoefte van een dorp en samenwerken met de inwoners.**
- **De gemeente moet de regie houden, anders loopt het uit de hand en gaan aannemers aan de haal met woekerwinsten.**
- **Nieuwbouw moet aan de rand van het dorp, niet in de kern.**
- **Als particulier heb je veel kennis nodig als je zelf plannen wil ontwikkelen. De gemeente kan dit meer stimuleren en faciliteren, een actievere houding aannemen.**

5.3 Groen, natuur, landschap

Het groene karakter van de Osse kernen en de natuur eromheen is belangrijk, ook in het licht van toekomstige ontwikkelingen. Dat herkennen de meeste respondenten die verder wilden praten over dit thema. Ze noemen heel wat specifieks als het gaat om groen dat in de eigen omgeving onmisbaar is. Het gaat vaak over wandelpaden, karakteristieke of oude bomen, het dijklandschap, de uiterwaarden, de dijk, het arboretum in Geffen, Herperduin en het weidegebied. De helft van de inwoners die over dit thema bijdraagt, spant zich ook in bij het behoud en onderhoud van groen. Bijvoorbeeld door zwerfvuil op te ruimen (mikmakken), wandel- en ruiterpaden te onderhouden of een stukje dijk of openbaar groen bij te houden. Anderen zeggen hiervoor geen tijd te hebben of te oud te zijn. De actievelingen zeggen deels de gemeente niet nodig te hebben voor hun initiatief. Anderen zeggen juist wel wat van de gemeente te verwachten, bijvoorbeeld enig meedenken, gereedschap of wat financiën.

CITATEN

- **Gemeente stimuleert het opruimen van zwerfafval door kinderen, met project Mikmak, dat is heel positief. Twee keer per jaar wordt er dan een leuke dag voor de kinderen georganiseerd.**
- **Er is een strook groen naast onze tuin. We zouden daar een deel van willen kopen, maar mogelijk komt er een andere bestemming op. We wachten nu al ruim 2 jaar. Hoe kom ik bij de juiste persoon bij de gemeente, die mij meer kan vertellen?**
- **De gemeente moet sterker benadrukken dat groen zo belangrijk is.**
- **Ik heb een stuk groen bij mijn woning ingezaaid met wildbloemen. Helaas hebben ze dat weggemaaid, ondanks mijn verzoek dat hier niet te doen.**
- **Ik ben al oud en heb m'n handen al vol aan mijn eigen tuin.**

5.4 Voorzieningen

Bij de introductie van dit thema leggen we inwoners de samenwerking voor tussen verenigingen en clubs in verschillende kernen. Zo blijft er voldoende aanbod van sport, cultuur en andere vormen van ontmoeting. Door een toenemend tekort aan vrijwilligers staan verenigingen onder druk. Respondenten herkennen daarom merendeels het belang van dit soort fusies. Al is niet iedereen enthousiast over de ontwikkeling, dat het bijdraagt aan het voortbestaan van voorzieningen zien mensen wel in. We vroegen ook naar de mening van inwoners over zelfbeheer van inwoners in bijvoorbeeld een dorpshuis of het groenbeheer op een dorpsplein. Dat vinden respondenten in de regel een prima idee, al zien sommigen wel een blijvende ondersteunende en financiële rol voor de gemeente.

CITATEN

- **Dat je naar een naburig dorp moet om te sporten is geen ramp, zolang het niet te ver rijden is.**
- **Hier zullen mensen dat niet willen, die gaan Megen niet uit.**
- **Het is twijfelachtig of het Herps Mertje doorgaat door een tekort aan vrijwilligers. Het is lastig om mensen te vinden.**
- **Het is goed mogelijk om naar één voetbalclub te gaan voor Haren en Megen. Je spaart geld en er ontstaat ruimte waar eventueel gebouwd kan worden.**
- **Ik vind het een slechte ontwikkeling. De afstand wordt te groot waardoor mensen kunnen afhaken. Een voetbalclub hoort in een dorp.**
- **Het groenonderhoud doen we nu al zelf op sommige plekken in het dorp.**
- **Ik heb hier eigenlijk nooit over nagedacht, maar ik denk dat de inwoners zulk groenonderhoud prima zelf kunnen. De gemeente zou wel voor ondersteuning moeten zorgen, bijvoorbeeld in de vorm van werkspullen.**

Gebiedsvisie gemeente Oss
resultaten | uitdieping van de thema's

CITATEN

- **Fijn als je als club de vrijheid hebt om dingen te doen.**
- **Zelfbeheer is een goede zaak, maar de gemeente moet wel voor voldoende financiële ondersteuning zorgen om sporten betaalbaar te houden.**
- **De gemeente heeft een ondersteunende rol om activiteiten toegankelijk te houden.**

5.5 Mobiliteit

Bij dit thema schetsten we dat inwoners in dorpen veelal autorijders zijn. Het openbaar vervoer is dun gezaaid in de regio. Autogebruik neemt toe als volwassen kinderen hun rijbewijs halen en ook auto gaan rijden. Tegelijkertijd zijn er in dorpen klachten over het verkeer. De gemeente zoekt naar een balans tussen bereikbaarheid, leefbaarheid, veiligheid en duurzaamheid, door onder meer te investeren in fietsverbindingen. Respondenten constateren dat het OV inderdaad matig is en dat een auto noodzakelijk is om van A naar B te komen. Voor korte afstanden, binnen het dorp bijvoorbeeld, pakken inwoners wel de fiets. Voor boodschappen, woon-werkverkeer en bezoekjes aan plaatsen verder weg stappen ze in de auto. Een enkeling doet alles op de fiets. Slechts een paar respondenten denken dat er in de eigen woonplaats animo is voor initiatieven met deelauto's.

CITATEN

- **Het fietspad van Lith naar Oss is zo slecht! Te smal, veel gaten en kuilen, aan het begin van Oss is het heel erg.**
- **Mensen moeten hier nu eenmaal verder reizen, bijvoorbeeld naar hun werk. Daar heeft iedereen toch een eigen auto voor nodig.**
- **Ik pak de fiets al zo vaak ik kan. Ja, ook als het regent.**
- **Van Maren-Kessel naar Lith is de fietsroute niet veilig. Het is te gevaarlijk om te fietsen.**
- **Er is wel een buurtbus en die ik zou kunnen nemen in plaats van de auto, maar die rijdt zo weinig dat het eigenlijk geen optie is. En om nou een regiotaxi te bellen om naar de supermarkt te gaan? Nee, dat is ook geen optie.**

CITATEN

- **Ik gebruik de auto vooral voor het halen van boodschappen. Soms pak ik de fiets, maar dan alleen als het mooi weer is.**
- **De auto wordt te snel gepakt. Mensen kunnen veel meer met de fiets doen. Hier in Ravenstein is de drukte vooral bij de basisscholen tijdens het ophalen en wegbrengen van de kinderen gevaarlijk. Auto's komen van alle kanten en mensen rijden vaak te hard. Er is vaker over gesproken maar er gebeurt niks. De gemeente moet duidelijke afspraken maken en die handhaven.**
- **Iedereen boven de 18 in ons dorp gaat autorijden. Er zijn buren met wel 4 auto's voor de deur.**
- **In Geffen doe ik alles te voet of met de fiets. De auto gebruiken we zo min mogelijk.**
- **In Oijen is de verkeersveiligheid bij de veerpont in het geding. Met name tijdens de spits is het soms levensgevaarlijk, auto's rijden erg hard om het pontje te kunnen halen.**

5.6 Cultuur en erfgoed

Erfgoed, dat kunnen monumenten zijn maar net zo goed ook gebouwen met een verhaal of een markant verleden. Een ruime meerderheid herkende zich in het (fictieve) voorbeeld bij dit thema over een oud fabriekje in een dorp, dat gemist werd na de sloop. De gemeente zou zich volgens de meeste respondenten maximaal moeten inspannen om erfgoed te behouden. De inwoners zien voor zichzelf ook wel een rol in het behoud van erfgoed. Hetzij als bewoner van een monument, of als vrijwilliger of hobbyist. Mensen zetten zich in voor het behoud van een kerk, treden op als stadsgids of gaan bij de heemkundekring. Ze zien een rol voor de dorpsraad als tussenschakel tussen inwoners en de gemeente, om bijvoorbeeld ideeën aan te dragen en informatie te delen. Respondenten wijzen op het belang van een goede samenwerking, waarbij de gemeente zou moeten faciliteren.

Gebiedsvisie gemeente Oss
resultaten | uitdieping van de thema's

CITATEN

- **Het is simpel: de gemeente moet gewoon goed waken en zorgen dat er geen erfgoed gesloopt wordt.**
- **Er moet goede samenwerking zijn tussen de gemeente en de dorpsgemeenschap.**
- **De dorpsraad is een tussenschakel tussen de gemeente en de gemeenschap. De dorpsraad kan ideeën aandragen.**
- **Ik maak filmpjes van oude gebouwen en zet ze op Youtube.**
- **Als stadsgids leid ik de mensen rond, ik wijs op de monumentale waarde van Megen.**
- **De St Luciakerk in Ravenstein mag absoluut niet weg! Ik heb het in andere dorpen gezien, monumentale panden worden gesloopt en maken plaats voor iets nieuws. Echt doodzonde.**
- **De gemeente moet het behoud van de St Luciakerk financieel ondersteunen, samen met het plaatselijke Loterijfonds.**
- **Het is jammer dat er zoveel gesloopt is in Herpen. Het vertrouwde beeld is verdwenen.**

5.7 Milieu en duurzaamheid

De inwoners die in wilden gaan op het thema milieu en duurzaamheid hebben een goed beeld van wat ze zelf kunnen doen om klimaatverandering tegen te gaan. Ze zien daarnaast wel een rol voor de gemeente, met name als informatieverstrekker. Respondenten hebben buiten die informerende rol geen scherp beeld hoe de gemeente gezamenlijke duurzaamheidsinitiatieven van inwoners kan bevorderen.

CITATEN

- **Zorg dat ook mensen met lage inkomens hun woning kunnen verduurzamen.**
- **Wij hebben zelf al veel gedaan in onze woning. De gemeente kan helpen door goede informatie te geven en bijvoorbeeld een preselectie te doen van betrouwbare bedrijven.**
- **De gemeente helpt goed met informatie bij het bereiken van een duurzame woning. Zo is er morgenavond een informatieavond over glas. Dat doen ze echt goed hier!**
- **Wat de gemeente moet doen is veel voorlichten en zoveel mogelijk stimuleren dat mensen verduurzamen.**
- **Nou, ik heb net de procedure in gang gezet voor zonnepanelen. Wat de gemeente daar eventueel bij kon betekenen, was totaal niet duidelijk. Wat de mogelijkheden zijn, dat mag bijvoorbeeld wel in een huis-aan-huisfolder.**

5.8 Ondernemen

Het thema ‘ondernemen’ werd het minst gekozen. In de gebiedsvisie is passende bedrijvigheid het kernbegrip. Respondenten herkennen dit. Ze signaleren ook dat het voor ondernemers lastig kan zijn het hoofd boven water te houden, voorzieningen verdwijnen uit de dorpen en stadjes. Een deel van de inwoners ziet in dat er wel regels nodig zijn voor het toelaten van bedrijvigheid, omdat niet alles past bij een kleine kern. Enerzijds hebben inwoners zelf een rol in het bewaken van de balans tussen bedrijvigheid en wat past bij een dorp. Via de gemeente kunnen ze bijvoorbeeld bezwaar maken en ze kunnen ondernemers in hun dorp steunen door lokaal te kopen. Anderzijds is de invloed voor inwoners nu eenmaal beperkt: de markt bepaalt en het gemeentelijk beleid ligt vast, zeggen sommigen.

CITATEN

- **We hebben zelf ook een rol, door niet alles op internet te kopen.**
- **Lith moet niet overlopen worden door het ondernemende grootkapitaal.**
- **Je hebt niet snel teveel bedrijven. Ze zijn dragers van de verenigingen en dus goed voor de leefbaarheid.**
- **Er is in Geffen plek voor leuke winkels en kleine zelfstandigen, niet voor grootschalige bedrijvigheid.**
- **Lokale winkels met basisvoorzieningen passen prima in Lith, dat is goed voor de eerste levensbehoeften. Helaas verdwijnt nu wel de Welkoop.**
- **Ik zie wel dat winkeliers en andere ondernemers wegtrekken uit Ravenstein. Jammer. De oude levendigheid verdwijnt daardoor ook uit de stad.**

6

Resultaten

Eigen initiatief en de rol van de gemeente

6.1 Inleiding

Richting het einde van het gesprek met inwoners vragen we door op initiatieven vanuit de dorpen en stadjes, hoe de samenwerking met de gemeente eruit moet zien en of inwoners voldoende ruimte voelen om met plannen te komen. Bij eerdere vragen is participatie en de wisselwerking tussen gemeente en inwoner soms ook aan de orde gekomen. Dit onderdeel van het interview biedt respondenten de gelegenheid suggesties, concrete ideeën aan te dragen maar ook zorgen en bottlenecks te noemen. Een kleine honderd inwoners doen dit.

6.2 Mogelijke initiatieven vanuit dorpen en stadjes

Wat voor onderwerpen, projecten, initiatieven dragen respondenten aan die mensen in hun woonplaats zouden kunnen oppakken? We noemen hier de categorieën die meermaals genoemd worden.

- Woningbouw: mensen noemen projecten voor seniorenhofjes en starterswoningen, maar ook het herbestemmen van een oud pand als iets waar inwoners ook zelf mee aan de slag kunnen gaan.
- Groene initiatieven: geveltuintjes, het opknappen van voortuinen, clubjes die zelf met groenonderhoud aan de slag gaan, het opzetten van een pluktuin, een natuurspeeltuin, het opruimen van zwerfafval.
- Openbaar vervoer: het (weer) laten rijden van de buurtbus door het inschakelen van vrijwilligers uit de dorpen, een opstapplek om samen naar Oss te rijden.
- Evenementen: bestaande of verdwenen activiteiten zoals een markt nieuw leven inblazen.
- Beweging: een cross- of skatebaan voor de jeugd, een speeltuin.
- Verkeersveiligheid: een aantal respondenten noemt dit specifiek op deze plek in het gesprek. Dorpelingen hebben het met elkaar over bijvoorbeeld hardrijders, en spreken in sommige gevallen verkeersdeelnemers aan op hun rijstijl.

CITATEN

- **Evenementen als het Oktoberfeest en Trekkertrek moeten terugkomen.**
- **De pastorie staat al lang leeg en verloedert. Die kan een mooie invulling krijgen voor de gemeenschap van Geffen.**
- **Je zou mensen moeten stimuleren om hun voortuintjes op te knappen en te vergroenen.**
- **Wij hebben bij de gemeente gevraagd om een speelgelegenheid voor jonge kinderen bij het Paradijs in Haren. Dit is niet gehonoreerd, hoewel er steeds meer jonge kinderen zijn. We hebben nu samen een trampoline aangeschaft. Omdat deze op gemeentegrond staat, moet de trampoline eigenlijk weg. De trampoline wordt gedoogd, maar het is erg onhandig. We willen nog steeds graag in overleg over een speelvoorziening.**
- **Via een project voor collectief bouwen zijn we bezig met een seniorenhofje voor zeven woningen, maar het stuit op bezwaren.**
- **Lithse kunstenaars zouden elektriciteitskastjes kunnen beschilderen. Ook het dorpsplein zou gepimpt kunnen worden.**
- **We zouden het Herps Mertje weer moeten organiseren.**
- **De verkeersveiligheid, daar hebben we het in het dorp heel vaak met elkaar over. Op de dijk is het de laatste jaren idioot druk. Vooral met motorrijders, die belachelijk hard rijden.**
- **De hagen in de straat staan op gemeentegrond maar die kunnen we prima zelf onderhouden. Dit deden we jarenlang, maar toen kwamen de gemeentewerkers en die hebben de heg op 60 centimeter gesnoeid. Want dat was het 'beleid'. Zonde, want op sommige plekken waren de heggen een stuk hoger en dat vonden bewoners in de straat juist wel prettig.**
- **Volgens mij pakt ieder dorp zelf al op wat ze op willen pakken.**

Gebiedsvisie gemeente Oss
resultaten | eigen initiatief en de rol van de gemeente

6.3 Wat inwoners zelf kunnen en willen doen

Kunnen respondenten aangeven of ze willen bijdragen aan initiatieven vanuit het dorp, en zo ja, wat is dan hun rol? Hier gaven 45 inwoners een positief antwoord. Sommigen zeggen al actief te zijn in een initiatief, meestal als vrijwilliger. Een rol als vrijwilliger is meteen ook het meest gegeven antwoord. Mensen helpen graag mee door de handen uit de mouwen te steken bij het organiseren van activiteiten en willen ook meedenken bij het maken van de plannen. Mensen die niet meedoen, geven aan dat ze dat niet kunnen door hun gezondheid of hoge leeftijd.

CITATEN

- **Ik wil wel meehelpen met het organiseren van Trekkertrek.**
- **Ik wil mijn buren wel helpen met hun tuintjes.**
- **Ik zou wel koffie willen schenken.**
- **Ik zou eigen grond kunnen verkopen aan het CPO.**
- **Als ik tijd heb in de toekomst wil ik vrijwilligerswerk gaan doen voor ouderen en vluchtelingen.**
- **Wat we al doen: hardrijders aanspreken op hun rijstijl en de stinkende uitlaatgassen.**
- **Wat ik al eerder zei: ik wil best een keertje zelf de handen uit de mouwen steken; maar ook weer niet te vaak. Hooguit twee keer per jaar.**

6.4 Samenwerking met de gemeente

Inwoners omarmen samenwerking met de gemeente. Het is altijd nuttig om samen te werken, zeggen respondenten, want dat is goed voor het draagvlak. Er is op dit punt ook wel wat kritiek richting gemeente. Enkele respondenten noemen de gemeente een remmende factor bij initiatieven, en samenwerking ontbreekt volgens sommigen. Het merendeel van de respondenten voelt wel voldoende ruimte om initiatief te nemen. Luisteren naar de inwoners noemen respondenten het meest als het gaat om de gewenste ondersteuning vanuit de gemeente. Daarnaast zou de gemeente duidelijker moeten aangeven wat mogelijk is, meer moeten informeren en (financieel) faciliteren. Enkele mensen noemen persoonlijk contact ook als belangrijke factor: kom als gemeente ook echt eens kijken in een dorp, en zorg dat je elkaar makkelijker kunt vinden.

CITATEN

- **De gemeente zou afspraken moeten nakomen, we zijn vaak teleurgesteld.**
- **Voor inloopochtenden en koken voor ouderen heeft de gemeente misschien wel een potje voor leefbaarheid, het zou mooi zijn als de gemeente de huur van de ruimte subsidieert.**
- **De gemeente moet duidelijker aangeven wat mogelijk is. Dus er bekendheid aan geven en de mogelijkheden bieden om het op te pakken.**
- **Gemeente moet een goed exploitatieplan maken voor het toerisme. En daarbij gebruik maken van de kennis en de kunde van eigen inwoners.**
- **Van mij mag de gemeente eindelijk een keertje écht reageren en een keer ter plekke komen kijken.**
- **Ik zou zeggen: laten we een afspraak maken en de plannen bespreken.**
- **Ik denk dat hier wel geluisterd wordt naar burgers.**
- **Bij praktische dingen als groenonderhoud is het prettig als je meer overlaat aan bewonersinitiatieven. Nu is Oss ver weg. De afstand tussen burger en overheid is groter geworden, de connectie is een beetje weg, maar dat is nergens voor nodig. Ik voel nu vooral starheid bij de gemeente, en dat roept bij inwoners weerstand op.**

Gebiedsvisie gemeente Oss
resultaten | eigen initiatief en de rol van de gemeente

Campertour dwars door Oss over 'gemeenteparticipatie'

'Oss is goed bezig, maar het kan beter'

Voor wie moeten we bouwen en wat doen we tegen eenzaamheid? Oss wil het allemaal horen tijdens een campertour kriskras door de gemeente.

Roy van der Lee
Oss

Maar om bewoners in de dorpen en stadjes echt te laten roeren dat ze meebeslissen, is nog wel wat meer nodig. Stel: er komt volgende week een groot kavel vrij aan de rand van het dorp. Moeten daar dan twee grote vrijstaande huizen komen? Of toch liever een blok appartementen zodat starters en ouderen in hun eigen dorp kunnen blijven wonen?

Het zijn dat soort lokale dilemma's waarover Oss deze weken in gesprek wil. Zodat van al die dorpen en stadjes in de gemeente een goed beeld ontstaat van de wensen en de problemen. Handig in aanloop naar de nieuwe omgevingswet. En een uitgelezen kans voor Oss om de kernen te laten zien dat ze serieus worden genomen.

Zeker 350 meningen

Met dat doel stopt een speciale camper op negen verschillende plekken in de gemeente. Daar kunnen inwoners hun mening geven over de plannen voor hun dorp of stad. Ook kunnen ze een enquête invullen op de campertour-website.

Vandaag is de camper in Oss, morgen in Berghem, Ravenstein, Lith, Uden, Veghel, Schaijk, Zeeland en Nistelrode. Zo'n 350 mensen hebben de afgelopen weken al een mening gegeven, zegt wethouder Jeroen van der Sluijs (Ruimte). Hij is blij met de grote opkomst. „Maar we willen meer. Dat is ook nodig. Natuurlijk hebben we daar doorheen geraden voor, maar het is ook goed om gewoon op straat het gesprek aan te gaan."

Een sympathiek plan, vindt Evert van Schoonhoven. Hij is voorzitter van de Vereniging voor Kleine Kernen in Noord-Brabant en woont in Ravenstein. Meedenken over het herzien van kleine dorpjes in grote gemeenten is zijn core business, zegt hij. „Het past goed in de huidige tijd", zegt hij. „In de tijd van Drees vonden we dat de overheid alles moest oplossen. Later zijn veel zaken aan de markt overgelaten en is er geprivatiseerd. Nu leven we in een tijd waarin we vinden dat een gemeenschap vooral zelf dingen moet oplossen."

Om die reden struikelt je in beleidsstukken ook overal op termen als 'burgerparticipatie'. Een mooi voorbeeld, vindt het voormalig gemeenteraadslid namens Groen-Links. Maar eigenlijk is de term volgens hem al verkeerd. 'Burger' suggereert toch een zekere afstand tussen een inwoner en een ambtenaar. 'Bewonersparticipatie' is daarom al beter. Want ook de burgemeester en de ambtenaar zijn in principe bewoners. Maar nog beter is eigenlijk 'gemeenteparticipatie'. Het is immers de gemeente die wat nodig heeft van de bewoners, niet andersom.

„Oss is redelijk goed bezig", zegt Van Schoonhoven, onder meer wijzend op de manier waarop het plein in Geffen opnieuw wordt ingericht. Geffenaren mochten daarover zelf stemmen. „Maar het kan nog veel beter. Betrokkenheid tonen gaat verder dan op gezette tijden een caravan

In gesprek bij de camper van de gemeente, in dit geval in Oijen. FOTO MAARTEN DEN HURK

Bij de nieuwe inrichting van het dorpsplein in Geffen hadden inwoners een flinke vinger in de pap. FOTO GEMEENTE OSS

alleen wat komen ophalen, je moet ook wat komen brengen."

Op welke plek een verkeersdrempel moet komen. Of wat er gedaan kan worden aan eenzaamheid. „Een ambenaar is als snel geneigd dan over financiën te beginnen. Maar dat moet je loslaten, die knop moet om. Ook bij een wethouder bijvoorbeeld."

Altijd in de buurt

Iets dat Van den Bergh zeker wil proberen. Maar hij wijst er ook op dat Oss echt wel meer doet dan de camperactie. Een paar jaar geleden trok de gemeente nog langs voorzieningenkaart, waarop bewoners konden aangeven welke faciliteiten het belangrijkst zijn.

En dan zijn er acties op sociale media als 'Dat=Oss', waarop de mooiste stukjes van de gemeente in het zonnetje worden gezet. Zeven, „Ik denk dat het belangrijk is dat we altijd en in iedere kern aanwezig blijven", zegt de wethouder. „Of het nou is met een informatiepunt of met een school. In elke plaats moeten mensen kunnen zien: dit is de overheid.

Brede ste... voor loka... toeslag in... Maashors...

De eigen energietoesla... gemeente Maashorst k... snel en toch met steun ... politieke partijen. Zij sel... zich gisteravond achter ... pak die huishoudens 13... kan opleveren.

Maarten van den Hurk
Uden

Via bijzondere bijstand g... horst de portemonnee ... mensen te helpen die in ... men komen door de ... energierekening. Gemiddelde huishoudens die de hui... het Rijk, de energietoesla... euro, net mislopen.

De grens om in aanm... komen voor die toeslag li... inkomen van 120 procen... bijstandsniveau. Diverse ... ten helpen ook anderen ... grens op te rekken naar 1... Maashorst does dit bewu... kiest voor maatwerk. „... komt de hulp terecht bij ... mensen, redeneert de ger...

Lastig uit te voeren

Alle partijen spraken in ... vergadering hun steun ... deze aanpak. Ook Uden ... derd, dat eerder waarschu... een wel mooie maar voor... tig uit te voeren regeling. ... der Ramona Sour (Jong M... welwijn) had iets daarvoor ... alles in het werk te stellen ... goede uitvoering.

Vóór 25 november ga... meente op haar website d... uitleggen en openen. Ou... merking te komen voor d... moeten mensen formul... vullen en gegevens overle... hun gestegen energielasten ... financiële draagkracht. D... veel aanvragers nieuw z... Sour. „Mensen die al bijzo... stand hebben, zitten ond... procent. Dus krygen de ee... slag al. Dit gaat echt over ...

De wethouder heeft ... voor hoeveel huishoude...

7

Resultaten
Algemene gegevens / spreiding respondenten

Hoe lang woont u hier al?

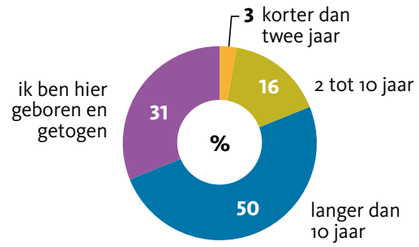

Wat is uw leeftijd?

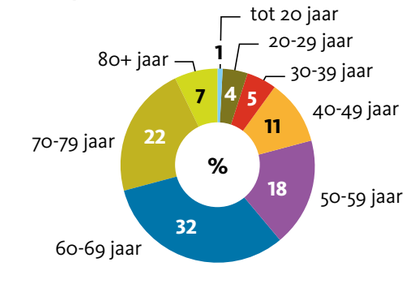

Hoogst genoten opleiding

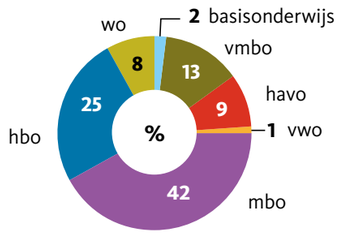

8 Gesprekken met jongeren

8.1 Inleiding

We hebben jongeren gesproken in Geffen (bij voetbalclub Nooit Gedacht) en op straat in Ravenstein en Lith. Bij elkaar hebben 48 jongeren (in de leeftijd van 16 tot 22 jaar) hun mening gegeven over leefbaarheid in hun dorp.

8.2 Veilige thuishaven

Jongeren noemen hun dorpen belangrijk. Er zijn jongeren die niet in het dorp blijven wonen maar dat is niet omdat ze er zich niet thuisvoelen. Dan heeft het te maken met opleiding en werk. In de gesprekken proeven we een trots gevoel en saamhorigheid. De woonscore voor de meeste jongeren is een acht of hoger. De jongeren in de dorpen praten op dezelfde manier als hun ouders en grootouders over hun woonplaats. De dorpen zijn hun natuurlijke omgeving, hun veilige thuishaven en plekken om jong te zijn. Vriendschappen zijn belangrijk, netwerken zijn er veel, en veel jongeren die we hebben gesproken maken op al deel uit van bestaande netwerken rond verenigingen, organisaties of activiteiten.

8.3 Woningbouw

Omdat de meeste jongeren die we hebben gesproken in het dorp willen blijven is woningbouw een belangrijk gespreksonderwerp. Een paar jongeren hebben gehoord van een CPO-initiatief en weten daar ook wel iets van. Ook wordt een

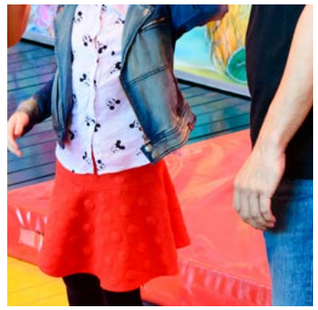

paar keer genoemd dat jongeren in hun dorp geen woning konden vinden en nu in Oss of een buurtdorp wonen. Voor de meeste jongeren is het echter een abstract onderwerp. Ze zijn er niet concreet mee bezig omdat het op dit moment niet voor hen speelt. Bovendien wordt vrij algemeen aangenomen dat de gemeente dit soort zaken regelt.

Participatie

Jongeren zijn nu al structureel actief in een dorp maar vooral op activiteiten waar hun (groot)ouders ook mee bezig zijn. Het is onduidelijk of ze als aparte groep deel uitmaken van het gestructureerd overleg (dorpsraad, gemeente). De jongeren die we hebben gesproken weten dat niet.
Zelf de regie nemen leeft niet breed. We hebben één jongere gesproken die samen met zijn vader aan een CPO-plan werkte. Als iemand de regie zou nemen (op het proces) dan reageren jongeren welwillender om mee aan te pakken.

CITATEN

- **Geffen is een mooi dorp, iedereen kent elkaar, weinig overlast en mooie plekken om elkaar als vrienden te ontmoeten. Ik ga hier niet weg.**
- **Ik heb eigenlijk geen minpunten.**
- **Ik heb hier ook mijn werk. En straks komt er een nieuwe wijk. Want als wij allemaal hier willen blijven, moeten er wel woningen zijn.**
- **Heel leuk dorp, sociaal. Vriendengroepen blijven heel lang bestaan. Dat is in Oss veel minder. Iedereen kent iedereen. 100 Procent dat ik hier blijf wonen.**
- **We hebben een kroeg in het dorp en de echte stappers kunnen naar Den Bosch, en in mindere mate Oss.**
- **We gaan naar school in Oss. Geen probleem. Een beetje doortrappen en je bent er zo.**

9

Bewonersbijeenkomsten

9.1 Inleiding

Tijdens ons veldwerk en in de gesprekken met jongeren voerden we met een brede groep inwoners het gesprek over de inhoud van de gebiedsvisie en de toekomst van hun woonomgeving. We haalden hierover meningen, sentiment en ideeën op. Tijdens vijf bijeenkomsten, achtereenvolgens in Herpen, Megen, Lith, Geffen en Ravenstein, presenteerden we in november 2022 de voorlopige resultaten van het onderzoek aan inwoners. Een moderator verzorgde het programma en leidde de avond in goede banen. Hierdoor was er veel ruimte voor verdieping en volop gelegenheid voor dialoog, met de onderzoekers en met de gemeente en zeker ook tussen inwoners onderling. Onderdeel van het programma was de presentatie van een of meer inspirerende bewonersinitiatieven. Vertegenwoordigers van de gemeente Oss speelden een belangrijke rol. Zij konden ter plekke vragen beantwoorden van inwoners en hen verder helpen of goed doorverwijzen. Bijvoorbeeld bij verdere vragen of als een inwoner met een initiatief kwam. Daarnaast boden de bewonersbijeenkomsten een podium voor het presenteren van de concept-gebiedsvisie en het hele traject rondom omgevingsvisie en -wet. In dit hoofdstuk geven we de belangrijkste resultaten weer van de bijeenkomsten. Als bijlage volgt een weergave van de vijf sessies.

9.2 Resultaten

A Brede doelgroep bereikt

Op de bewonersbijeenkomsten kwamen opgeteld 120 inwoners af. Het aantal vertegenwoordigers van de gemeente varieerde van 1 tot 4 per avond. Bij elke bijeenkomst waren afgevaardigden van een of meer dorpsraden, en inwoners uit verschillende woonplaatsen. Ook zaten er jongere en oudere generaties bij elkaar, mannen en vrouwen, ondernemers, inwoners bij die zeer actief zijn in het dorpsleven, en ‘gewone’ burgers. Op deze manier hebben we een brede doelgroep bereikt.

B Inhoudelijke schakering en herkenning

Tijdens alle avonden kwam nadrukkelijk wonen naar voren als belangrijk thema, met het accent op het (gebrek aan) woningbouw voor jongeren en ouderen. Daarnaast bespraken we ook duurzame ontwikkeling als thema, juist omdat dit de komende decennia een belangrijk onderwerp is én het minder vaak gekozen werd tijdens de straatinterviews. De andere vijf thema’s uit de gebiedsvisie zijn ook allemaal aan de orde gekomen tijdens een of meer bijeenkomsten. Voor alle onderwerpen geldt dat inwoners zich in het algemeen herkenden in de beschrijvingen van de concept-gebiedsvisie en de eerste resultaten uit ons veldwerk. Er kwamen waardevolle observaties naar voren, en zeker ook suggesties voor een betere samenwerking tussen inwoners en de gemeente. Dat inwoners elkaar nodig hebben en zeker ook de gemeente als samenwerkingspartner, werd breed herkend. In de verslagen per bewonersbijeenkomst in de bijlage staat meer over de thema’s en participatie.

C Bevestiging van knelpunten

De reacties van de deelnemers aan de bewonersbijeenkomsten bevestigen voor een groot deel de dilemma's uit de gebiedsvisie. We noemen er hier de vijf meest opvallende.

- Op elke bewonersbijeenkomsten kwamen knelpunten op de woningmarkt naar voren. Inwoners vertelden over hun eigen kinderen die wel in hun dorp wilden blijven wonen, maar er geen huis konden vinden. Soortgelijke observaties waren er elke avond over de oudere generaties.
- We hoorden verhalen over maatschappelijke gevolgen hiervan. Over ouderen die niet anders konden dan uitwijken naar Oss voor een passende woning met meer mogelijkheden voor zorg, maar die het vertrouwde maatschappelijke weefsel van hun oude dorp nu moesten missen. En over de middenstand, scholen en het verenigingsleven die klandizie en aanwas mislopen omdat mensen verhuizen naar de stad Oss of de grote nieuwbouwwijk bij Berghem.
- Tegelijkertijd herkennen inwoners de dilemma's rond woningbouw bij of in de dorpen. Nieuwbouwplannen duren door procedures erg lang. Dat roept frustraties op. Maar lukraak bijbouwen vinden inwoners in het algemeen geen goed idee. Het open landschap is een groot goed, en ook bij inbreiding moeten plannen met zorg worden uitgedacht.
- We hoorden observaties over 'de commercie' die een dorpsinitiatief overnam, waarna het karakter of de dienstverlening onherkenbaar veranderde of verdween. Bijvoorbeeld de dorpskermis en het carnaval waarvoor de horeca een plek vond op een evenemententerrein buiten het dorp, waardoor de gezelligheid in de kern verdween.

Of de buurtbus, die altijd werkte met vrijwillige chauffeurs tot een commerciële vervoerder het overnam en de buslijn wat later verdween.

- In de kleinste dorpen regelen inwoners veel gezamenlijks onderling, zonder ondersteuning van de gemeente of een andere organisatie. Dat gaat vaak goed en dat is ook mooi. Tegelijk is dat aan een kant niet helemaal eerlijk ten opzichte van initiatieven in grotere kernen die wel ondersteuning krijgen. En het is kwetsbaar in een tijd waarin vrijwilligers steeds lastiger te vinden zijn.

D Energie en veerkracht

Er zit energie in de Osse dorpen en stadjes. Dat blijkt niet alleen uit de bestaande of nieuwe initiatieven van inwoners die zich tijdens de bewonersavonden presenteerden. Er komen spontane ideeën los ter ondersteuning van initiatieven, van hulp bij het huis-aan-huis verspreiden van flyers tot het zoeken van vrijwilligers via social media. Een inwoner stelt voor om samen op te trekken tegen verkeersoverlast in een dorpsstraat, in plaats van telkens individueel melding te doen bij de gemeente. Een ander doet de suggestie om met een groep bewoners aan de slag te gaan met het collectief opwekken van zonne-energie. Het was mooi om te zien hoe de onderlinge discussie telkens spontaan oplossingen opleverde waar bewoners mee verder kunnen.

10

Verantwoording

In oktober en november 2022 hebben enkele honderden inwoners van de kleinere kernen in de gemeente Oss gereageerd op de concept-gebiedsvisie voor hun woonomgeving, via straatinterviews en tijdens bijeenkomsten. Ze gaven hun kijk op de toekomst van hun dorp of stadje, de rol van inwoners hierin en die van de gemeente. Dit leverde bouwstenen op voor de Omgevingsvisie waar de gemeente aan werkt, en waar de gebiedsvisie voor de kleinere kernen een onderdeel van is.

In november 2022 ontvingen we 120 inwoners tijdens bijeenkomsten in Herpen, Megen, Lith, Geffen en Ravenstein. Hiervan was een beperkt deel geïnterviewd tijdens de campertour. Onze interviewers zijn medio oktober 2022 namens de gemeente in gesprek gegaan met inwoners. De interviews zijn gehouden in week 41 en 42 gedurende negen dagen in Geffen, Maren-Kessel, Lith, Lithoijen, Oijen, Megen, Haren, Deursen-Dennenburg, Herpen en Ravenstein. We hebben met respondenten uit vijftien kernen gesproken. Met als leidraad de visie en de vragenlijst die in overleg met de gemeente Oss tot stand kwam.

Op straat hebben we in totaal 210 inwoners gesproken. Daarnaast hebben 48 jongeren meegedaan aan het onderzoek.
De interviews namen per inwoner ongeveer twintig tot veertig minuten in beslag. In de gesprekken is de mening van de inwoners in kaart gebracht, maar ook hun zorgen, wensen en kansen die zij zelf zien voor hun dorp en gemeente. We hebben met ongeveer evenveel vrouwen als mannen gesproken, met uiteenlopende opleidingsniveaus. Zo ontstond er een uitgebalanceerd, gespreid beeld van wat leeft in de gemeente.

Opiniepijlers vervult in de informatievergaring en -verwerking een neutrale rol. Onze interviewers leggen in de gesprekken een directe relatie tussen opdrachtgevers en inwoners/passanten. Dat stellen de respondenten op prijs: ze geven graag hun mening en vinden het in beginsel positief dat de gemeente wil luisteren naar wat er leeft en speelt onder de inwoners.

De interviews hebben geresulteerd in ruim 14.000 datagegevens; deze zijn verwerkt, geanalyseerd en samengevat. De resultaten kunnen bijdragen aan op maat gesneden communicatie en informatievoorziening, onderbouwing van inhoudelijke keuzes, versterking van de kwaliteit van de Omgevingsvisie en verbreding van het draagvlak van toekomstig beleid.

Bijlagen

Bijlagen
Bewonersbijeenkomsten gebiedsvisie dorpen en stadjes gemeente Oss

Bijeenkomst Herpen, 10 november 2022

De avond in het Herpense dorpshuis ’t Slotje was de eerste in de reeks, met een kleine 20 deelnemers. De meeste inwoners kwamen uit Herpen, en enkele uit omliggende dorpen. Er is veel herkenning bij de presentatie van de concept-gebiedsvisie en de resultaten uit de straatinterviews. Zo constateren Herpenaren dat jongeren uit het dorp in de voorbije jaren vertrokken zijn naar de Piekenhof in Berghem. Daar zien inwoners nu de gevolgen van: een school heeft moeten sluiten, verenigingen lopen langzaam leeg.

Woningbouw

Richting de gemeente is er de vraag of er geen casco woningen kunnen komen. ‘We hebben veel bouwvakkers in ons dorp, mensen willen zelf zo’n huis afbouwen. De huizen die nu op de markt komen zijn meestal te duur.’

Duurzame ontwikkeling

Inwoners erkennen dat er vanuit de gemeente al de nodige informatie wordt verstrekt over onderwerpen als collectieve kortingen op zonnepanelen, spouwmuurisolatie, hr-glas. In de dorpsraad speelt het opwekken van ‘eigen’ energie met zonnepanelen in de geluidswal langs de A50. De dorpsraad belegt binnenkort ook een informatieavond over hoe inwoners in eigen huis energie kunnen besparen. Duurzame mobiliteit is een lastiger onderwerp. Een (elektrische) deelauto werkt niet in een dorp, is de overheersende gedachte. Openbaar vervoer is hier geen alternatief voor de auto want niet/matig beschikbaar.

Cohesie

Een zorgcoöperatie organiseert veel in het dorp, hierin speelt ’t Slotje een grote rol. Een nieuw idee is het aanbieden van een gezamenlijke, voordelige broodmaaltijd (lunch). Daar zijn vrijwilligers voor nodig en budget, de gemeente zou hierin een grotere rol kunnen spelen. Er zou een goed ingerichte keuken in ’t Slotje moeten komen en een structurele subsidie, want ‘we willen niet elk jaar leuren om geld’. Het contact met welzijnsorganisaties en de gemeente is er wel, maar nog op een te laag pitje. Aan vrijwilligers heeft Herpen van oudsher geen gebrek, maar inwoners zien ze wel ouder worden en jongeren voelen niet voor langere termijnen. Ze willen wel een bardienst draaien maar geen verantwoordelijkheid. Hier worstelen besturen mee, en ook met de digitalisering in de samenleving. Er blijkt behoefte aan coaching op het gebied van social media, om op die manier jongeren – maar ook steeds digitaal vaardigere ouderen - beter aan te spreken.

Initiatieven

Twee bewonersinitiatieven presenteren zich. Een bestuurder van tennisclub VIP (Voor Ieders Plezier) vertelt over de open club-gedachte waarmee haar vereniging samenwerkt met de voetballers van Herpinia. Precies deze avond bespreekt de Osse gemeenteraad de begroting voor deze plannen. Het idee is om een overkoepelende stichting op te richten die veel (bestuurs)taken overneemt van de clubs, met een centraal terrein voor sport en beweging. Het is een groeimodel, waar bijvoorbeeld ook een dansschool bij kan aansluiten, en waar bijvoorbeeld ruimte ontstaat voor padelbanen. Er is vijf jaar gewerkt aan de plannen en er zit veel energie in. De lange aanloop maakt het vaak wel heel lastig om mensen betrokken te houden. Reactie gemeente Oss: leerpunt voor de gemeente is dat verwachtingsmanagement en meer communicatie kan helpen bij dit soort complexe processen.
Het tweede initiatief gaat om een CPO-project (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) in Overlangel. Een deelnemer van deze CPO uit illustreert het project, waarbij enerzijds een leegstaand schoolgebouw wordt verbouwd tot woningen en anderzijds huizen gebouwd gaan worden op een terrein aan de dorpsrand. Het is een taai traject, waarbij beide locaties in 1 project zijn gekomen om het haalbaar te maken. Voor het bouwen aan de rand van het dorp is een bestemmingsplanwijziging nodig, en de toevoeging van het inbreidingsplan vergroot de kans dat het totaal van de grond komt. Nu er bezwaren komen tegen het nieuwbouwonderdeel, wordt mogelijk toch de verbouwing van de school eerder ter hand genomen. Het CPO-initiatief zou wel meer regie en ondersteuning van de gemeente wensen.

Bijeenkomst Megen, 16 november 2022

In Megen zijn 30 aanwezigen in gemeenschapshuis Acropolis, uit Megen zelf maar ook uit Haren en Macharen. De inwoners herkennen onder meer de uitspraken uit de straatinterviews over ‘import’ die zich wat minder laat zien in het verenigingsleven. ‘Het zijn vaak mensen die op zoek zijn naar woonruimte, die niet zo zeer kiezen voor Megen.’ Toch vinden anderen deze stellingname wat generaliserend, ‘er zijn er toch ook veel van buiten die zich juist wel inzetten bij activiteiten.’
Bovendien: in de nieuwbouw zijn er ook mensen die van origine uit Megen komen die weer terugkeren. Inwoners herkennen het dilemma rond ouderen die ‘noodgedwongen’ naar Oss moeten verhuizen omdat dat meer zorgvoorzieningen zijn of geschiktere woningen. ‘Iedereen kende die mensen, zodra ze een dag binnen zitten gaan buren er langs.’

Woningbouw

De nieuwbouw ’t Paradijs in Haren is echt een impuls voor het dorp, zeggen inwoners. ‘Jongeren die daar komen wonen stichten gezinnen, dat is goed voor de school en de verenigingen. Dat zie je bijvoorbeeld met carnaval en ook bij de buurtvereniging. Dat houdt een dorp echt in beweging.’ Woningbouw voor een oudere doelgroep is een ander verhaal. Het beleid om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen heeft een ongewenst bijeffect voor de doorstroming. Het concept voor knarrenhofjes slaat aan bij de aanwezigen. ‘Het zou ook voor bijvoorbeeld de thuiszorg een uitkomst zijn als ouderen meer bij elkaar wonen. Nu zijn verzorgenden de helft van de tijd van adres naar adres aan het bewegen.’
Een inwoner ziet projectontwikkelaars als bondgenoot bij het oplossen van knelpunten op de woningmarkt. ‘De gemeente kan er een projectontwikkelaar bij halen voor wie het interessant is om in verschillende kleine kernen te bouwen. Je kunt het organiseren dat een aannemer voor verschillende doelgroepen bouwt, met een goede kwaliteit.’

Duurzame ontwikkeling

Veel aanwezigen zijn al aan de slag gegaan met het verduurzamen van hun woning. In een oud stadje als Megen is het wel een punt om bijvoorbeeld een monument te isoleren of om er zonnepanelen op te leggen. Een aanwezige oppert om in gezamenlijkheid te investeren in zonnepanelen op bijvoorbeeld een sporthal. Hier blijken verschillende inwoners interesse in te hebben, nog tijdens de bijeenkomst ontstaat er een lijst namen. Het idee is ook om in de lokale media verder aandacht te geven aan dit initiatief. Daarnaast blijkt er interesse te zijn in het verkennen van een deelauto-initiatief, en er zijn inwoners die de suggestie doen voor een samenreis-app. Hierbij kunnen inwoners zonder auto zich aanmelden bij buren die bijvoorbeeld naar Oss rijden. ‘Dat werkt misschien wel beter dan de buurtbus.’

Gebiedsvisie gemeente Oss
bijage | bewonersbijeenkomsten

Natuur

Bij dit thema snijdt een aanwezige het plan Meanderende Maas aan. Dit valt buiten de scope van de gebiedsvisie voor dorpen en stadjes, maar raakt wel het onderwerp waterveiligheid. Deze inwoner kaart aan dat er de plannen voorzien in wel heel veel water en eenzijdig ooibos. ‘Het gebied langs de rivier is nu heel waardevol voor weide- en akkervogels, die het heel zwaar hebben. Als je straks over de dijk rijdt zie je alleen ooibos en meer de vergezichten van nu. Ik betwijfel of dat echt positief is.’
Een andere bewoner noemt natuurinclusieve landbouw als belangrijk onderwerp. In deze gemeente is een half procent van het voedselaanbod natuurinclusief, terwijl in landen als Duitsland en Oostenrijk dit soms wel een kwart van het aanbod is. ‘Het zou Oss sieren als ze in kleine gemeenschappen een duit in het zakje doen om natuurinclusieve landbouw te stimuleren.’ Een aantal aanwezigen geeft aan zeker wel de extra moeite te nemen om naar een landwinkel te gaan, als het aanbod nog breder wordt.

Initiatieven

Een inwoner van Megen vertelt over het banierenproject, dat ontstond rondom 650 jaar stadsrechten voor Megen in 2007. In de kern heeft 90 procent van de huishoudens een eigen banier. De gemeente droeg destijds bij voor de aanschaf van stoffen. Nu is er een levendig project ontstaan rond het herstellen van bestaande banieren en het maken van nieuwe. Per banier gaat het om ongeveer €75 aan kosten. De gemeente geeft aan nu niet opnieuw financieel te kunnen helpen. De constatering is wel dat er een mooie ‘community’ is ontstaan rond de banieren, ‘mensen zijn trots op Megen’.
Een inwoner van Haren introduceert het idee om het voormalige klooster in zijn dorp om te vormen tot woongebouw. Het staat voor €4,5 miljoen te koop. Door ook de omliggende parkeerterreinen te betrekken in een plan wordt het betaalbaar, door hier enkele tientallen huizen te bouwen. Daarnaast zou er een zorgconcept passen, en een knarrenhof. ‘Dan is één en één drie. Haren ontgroent en vergrijst, de mensen van wie je het moet hebben vertrekken.’
De inwoner denkt aan de woningbouwvereniging als strategische partner voor dit CPO-plus-project. ‘Als de gemeente en een projectontwikkelaar ook willen instappen wordt het helemaal haalbaar. Op eigen initiatief alleen zal het in Haren niet lukken.’ Een vertegenwoordiger van de gemeente Oss geeft aan dat dit soort grote projecten goede ondersteuning vragen. ‘Meer dan in

het verleden heeft de gemeente hier oog voor. Een CPO is een soort onderneming, je neemt risico. Je moet geen vijanden voor het leven worden als je iets met buren samen opzet en het loopt niet goed. Het is ook qua procedures heel complex. Daarom zijn er goede argumenten om te zeggen: we gaan als gemeente kijken op welke manieren we de initiatiefnemers van een CPO kunnen helpen bij een vlotte start.’

Bijeenkomst Lith, 22 november 2022

In Lith zijn er in mfc De Snoeck 24 aanwezigen, van wie de meesten uit Lith maar ook uit Oijen en Lithoijen. Er is een diversiteit aan mensen van verenigingen en bewonersinitiatieven (dorpsraad, cultuur, carnaval, groenonderhoud, vrijwilligers in de zorg) en enkele ondernemers.

Woningbouw

Het bouwen voor jongeren en ouderen speelt ook in Lith en omliggende dorpen. Er is wel een spanningsveld met twee onderwerpen die worden aangeroerd: woningsplitsing en inbreiding. Deze hebben niet altijd een positieve uitwerking op leefbaarheid, vindt een aantal bewoners. In Lith zijn er hierdoor veel arbeidsmigranten komen wonen. ‘Ik wil niet discrimineren’, zegt iemand, ‘maar op zaterdag tel je zo 15 witte kentekens op het Marktplein. Er is hier een parkeerprobleem omdat er wel woningen kwamen maar geen extra parkeerplaatsen. Dat levert soms ook gevaarlijke situaties op.’ Woningsplitsing kan een oplossing zijn voor woningnood, ‘maar nu is het een verdienmodel. In de oude dokterswoning wonen vijftien mensen.’

Duurzame ontwikkeling

De aanwezigen herkennen de acties die de gemeente onderneemt rondom duurzaamheid (informatieavonden over isolatie). Een enkeling vindt dat er te weinig duidelijkheid is vanuit de gemeente, bijvoorbeeld over het isoleren van een monumentaal woonpand. ‘Het is een oerwoud, al die subsidie-regelingen.’

Cohesie

Een bewoner herkent een opmerking uit de straatinterviews dat sommige activiteiten zoals de Bakfietsenrace verdwijnen, ‘maar er komen ook weer nieuwe initiatieven en activiteiten voor terug’. Een inwoner van Teeffelen voert aan dat in dit dorp veel informeel wordt georganiseerd en geregeld. Zonder ondersteuning van de gemeente. In andere, grotere dorpen is die ondersteuning er wel. ‘Dat is eigenlijk niet eerlijk.’

Gebiedsvisie gemeente Oss
bijage | bewonersbijeenkomsten

Een bewoner in Lith ervaart veel verkeersoverlast in de dorpskern door de N625. ‘Maar ik kom er met mijn klachten niet door bij de gemeente, want het is een provinciale weg.’ Een afgevaardigde van de dorpsraad geeft aan dat dit onderwerp wel degelijk onderwerp van gesprek is in het contact met de gemeente. Een andere persoon geeft aan: ‘Waarom gaan we niet inventariseren wie er echt last heeft van het verkeer? Als iedereen afzonderlijk zo nu en dan een belletje pleegt naar de gemeente, dan heeft niemand in de gaten dat hier een collectief van inwoners overlast heeft. Samen optrekken, zo moet je het doen.’

Initiatieven

Een initiatiefnemer vertelt over de natuurspeeltuin annex boomgaard die kinderopvang De Blokkendoos heeft opgezet in samenwerking met Dorpslandschap Lith en Landschapsbeheer. Naast de speeltuin is hier een groentetuin en in de boomgaard zijn hoogstam fruitbomen teruggeplaatst. Er is veel waardering voor de combinatie van eigen initiatief, natuurontwikkeling en cultuurhistorie. Een mooi voorbeeld van prima samenwerking en het in eigen beheer neerzetten van een veelzijdig project. Het enige waar het project mee kampt is vandalisme. Een reactie uit de zaal: ‘Houd het zoveel mogelijk open en in het zicht, dan houdt de gemeenschap een oogje in het zeil wat er in de boomgaard gebeurt.’
Een inwoner schetst de moeilijkheden van het CPO-project voor zeven woningen en een ontmoetingsruimte waar hij vorig jaar met een groep buren begon. Intussen dreigt het project kleiner te moeten worden en zijn er problemen met de grondaankoop en ontsluiting. ‘We zijn al anderhalf jaar aan het worstelen. Ons project is klein, ondersteuning is te duur. Als toekomstige bewoners moeten we investeren in iets waarbij er geen garantie is dat het lukt. We zijn nu al met de derde jurist aan de slag, telkens beginnen we weer vooraan.’ Een vertegenwoordiger van de gemeente Oss stelt dat de complexiteit van het CPO-project herkenbaar is. ‘Daarom is CPO voor ons een belangrijk thema, bijvoorbeeld in de Woonagenda.’ Een inwoner biedt zichzelf aan om mee te denken. ‘Een goede projectontwikkelaar of aannemer wordt blij om iets te doen in zo’n project. Die zien de maatschappelijke meerwaarde echt wel. Ik weet wat van onroerend goed en de makelaardij, en wil graag helpen. Laten we straks aan de bar verder praten.’

Bijeenkomst Geffen, 27 november 2022

In Geffen maken we in mfc De Koppelinck kennis met de Stamtafel, een bewonersinitiatief dat al vijftien jaar bestaat. Inwoners van Geffen schuiven elke twee weken aan en bespreken de actualiteit. Voor het begin van de bijeenkomst verdeelt een van hen uiltjes over het tafeloppervlak, ‘voor wijsheid aan de Stamtafel’. De bijeenkomst van vandaag is georganiseerd door de gemeente, samen met de dorpsraad. We sluiten aan bij de reguliere bijeenkomst van de Stamtafel. In totaal zijn het 21 deelnemers. In Geffen is er veel herkenning op het thema rondom voorzieningen. In korte tijd is het winkelbestand in het dorp teruggelopen van 38 naar 19. ‘Omdat wij er niet kopen’, stelt iemand. De buurtbus, eerst rijdend gehouden door vrijwilligers, is overgenomen door Arriva die de lijn daarna ophief. Er volgt een discussie over de evenementen die de horeca tegenwoordig organiseert op een terrein buiten Geffen, zoals de kermis en met carnaval. ‘De horeca zou weer meer op straat in het dorp moeten organiseren.’ De aanwezigen herkennen dat het soms lastig balanceren is tussen iets mogelijk maken en tradities en de gemeenschap beschermen.

Woningbouw

Ook dilemma’s rondom het onderwerp wonen komen de inwoners bekend voor. Hofjes met woningen voor ouderen vindt men een goed idee. Er is in Geffen een soortgelijk project geweest bij een recent nieuwbouwproject. ‘Iedereen was heel positief, maar dan kom je in een discussie met de projectontwikkelaar en blijft er niks van de ideeën over. Ik pleit er voor om bij dit soort creativiteit niet alleen aan de voorkant, maar ook in vervolgstappen hieraan vast te houden. Ook al kost dat misschien meer geld.’ Een andere inwoner noemt winkelpanden die relatief eenvoudig veranderen in woningen. ‘Dat is een fout geweest in het bestemmingsplan, er zat ook woonbestemming op winkels. Als je de kern levend wil houden, moet je dat beter regelen.’ De inwoners vragen om meer regie door de gemeente.

Duurzame ontwikkeling

De Geffenaren constateren dat er heus aandacht is voor dit onderwerp, onder meer via informatiebijeenkomsten. ‘Maar op het duurzaamheidsplein waar ik een paar weken geleden was in Oss stonden maar een paar standhouders. Dat vond ik karig, zeker gezien het belang van het onderwerp.’ De inwoners zeggen het goed te vinden dat de gemeente zijn rol pakt in het geven van betrouwbare informatie, ‘want er zijn veel cowboys op de markt’. Een van de aanwezigen wijst op Den Bosch, waar veel burgerinitiatieven zijn ontstaan. ‘Daar hoor je dat zulke initiatieven met wat geld zelf energiecoaches klaarstomen.’ Ook klimaatadaptatie en energiearmoede komen bij dit thema nog

Gebiedsvisie gemeente Oss
bijage | bewonersbijeenkomsten

kort aan de orde. Dat de gemeente klimaat verwerkt in beleidsplannen, wil niet zeggen dat Oss verder niet actief aan de slag moet, aldus een inwoner. Voor energiearmoede wijzen aanwezigen op de dorpshuizen als laagdrempelige mogelijkheid om aan te kloppen. Ook wijst iemand op de scholen als plek waar kennis is over inwoners die te maken hebben met energiearmoede.

Dorpsvisie en gebiedsvisie

De Stamtafel biedt ook een goede gelegenheid om de Dorpsvisie en de concept-gebiedsvisie voor dorpen en stadjes naast elkaar te leggen. Geffen heeft de eigen visie ingestuurd als input voor de gebiedsvisie. Dat wat niet past in dit gemeentelijke stuk, wordt meegewogen in de overkoepelende Omgevingsvisie voor de gemeente Oss, aldus een vertegenwoordiger van de gemeente. In de Dorpsvisie van Geffen speelt het oprukken van omliggende (grotere) plaatsen een belangrijke rol. Het gaat om Heesch West, de Osse stadsuitbreiding Amsteleind en Den Bosch, en daarnaast ook het plan voor windturbines. Om deze ruimtelijke ontwikkelingen te compenseren, zou er een groene buffer moeten blijven bestaan rondom Geffen. In die groene buffer is ruimte voor natuurinclusief boeren en natuur. Dit concept wordt meegenomen in het verdere gesprek met de het college van burgemeester en wethouders, zegt de gemeentelijke vertegenwoordiger toe. ‘Ik vind de groene buffer een mooie term en begrijp nu ook helemaal waarom het past in de gebiedsvisie. De gemeente maakt uiteindelijk de keuze. Daarom is het goed om het concept mee te nemen in de overwegingen. En als het niet in de plannen komt, dan gaan we het gesprek met jullie aan waarom niet.’

Bijeenkomst Ravenstein, 30 november 2022

Bij de laatste bijeenkomst met inwoners, in Vidi Reo in Ravenstein, zijn er 27 aanwezigen. Het merendeel komt uit Ravenstein, daarnaast zijn er enkele bewoners uit Deursen-Dennenburg. Ook hier zijn de meesten actief bij verenigingen, als vrijwilliger voor een goed doel, een zorgcoöperatie of als lid van de dorpsraad. Er zijn ook enkele ondernemers. De meeste mensen zijn later komen wonen ‘in de mooiste stad van Brabant’.

Woningbouw

Inwoners constateren dat er al lang gepraat wordt over meer woningbouw in Ravenstein, maar dat er op kleine inbreidingsprojecten na weinig gebeurt. Ze roepen al vijftien jaar dat er gebouwd moet worden. Ravenstein is nu echt aan de beurt, het Stationskwartier moet nu snel van de grond komen. ‘Jeugd is al weggegaan, die komt niet meer terug. Dat heeft gevolgen voor de verenigingen.’ Net als tijdens de eerdere avonden constateren aanwezigen dat de Piekenhof in Berghem grote aantrekkingskracht heeft gehad. ‘Dit was de enige plek in de omgeving waar mensen konden gaan wonen. Doe het voortaan zo: zet in een grote kern de helft van de nieuwbouw neer, en verdeel de rest over de andere kernen.’ Ook in Ravenstein volgt de constatering dat er behoefte is aan starterswoningen, en eveneens aan woningen voor ouderen. CPO is een bekend fenomeen, maar ook hier is bijvoorbeeld grondverwerving een probleem. ‘Dat hoeft niet, als je als gemeente vooraf regelt dat een deel van bouwpercelen voor CPO-initiatieven zijn.’

Duurzame ontwikkeling

Een inwoner wijst op de moeilijkheden bij het verduurzamen van monumentale huizen of als er beschermd stadsgezicht geldt. Anderen noemen informatiebijeenkomsten die maar matig bezocht worden. Er zou heel gebruiksvriendelijke informatie op de gemeentelijke site moeten komen, en ook via de sociale media. Zij wijzen op de kracht van herhaling.

Initiatieven

Een inwoner introduceert zijn idee voor een Urban Sportspark in Ravenstein. Zoiets is hier nog niet. In andere plaatsen gaat het om een combinatie van bijvoorbeeld buitenfitness-toestellen, pumptracks, een free-run parcours en een hardloopbaan. Zo’n faciliteit sluit aan bij gezondheidstrends en de tendens om individueel te sporten, en maakt het tegelijk mogelijk om groepsgewijs te bewegen. Een mogelijke locatie zou bij het Stationskwartier kunnen zijn. De inwoner ziet wel wat in een haalbaarheidsstudie. Reactie van de gemeente: ‘We willen in de gebiedsvisie geen zaken voor jaren vastleggen, zoals dat eerder met een skatebaan gebeurde, maar zorgen dat de dorpen dit soort zaken zelf flexibel kunnen invullen met wat op dat moment nodig is.’
Vervolgens presenteren twee inwoners uit Deursen-Dennenburg het initiatief Dampower, van inwoners uit Over d’n Dam, de dorpen bij Ravenstein. Dit begon zeven jaar geleden als een ondernemerscafé en is uitgegroeid tot een platform voor collectieve inkoop van bijvoorbeeld zonnepanelen. Voor een groot deel komt de kennis uit de groep zelf. ‘Wij zijn helemaal niet formeel georganiseerd, wie wil bijdragen doet wat. We keken of we vanuit de gemeente Oss ondersteuning konden krijgen maar merkten al meteen dat het vertragend werkte. We laten ons daar dus niet door leiden.’ Het initiatief zou wel wat zien in ondersteuning van de gemeente bij bijvoorbeeld een onderzoek naar geothermie, en hoe dit zou kunnen bijdragen aan het doel om als dorpen energieneutraal te worden in 2030. De initiatiefnemers willen zich hun kennis en organisatiekracht inzetten in een wat groter gebied. ‘We zijn vanavond hier, dat zegt wel iets. We zijn enthousiast en we hopen dat de gemeente met ons om tafel gaat zitten.’

Gebiedsvisie gemeente Oss
bijage | bewonersbijeenkomsten

OPINIE PIJLERS

in gesprek met bewoners